

עניין ששל סקסי אפיל

מלאני, שהיא כבת 20, אינטליגנטית, פעילה פוליטית, וגם יפה. "צריכים לקרוא לה WOMAN (אשה), או YOUNG WOMAN (אשה צעירה)". לימד אותי מארחי, או זהו. החל ברגע זה, כל הבחורות לשעבר בארצות-הברית, וגם בכריטינה (כך אמרו לי בניתיים) הן נשים צעירות.

דמותו של הדוקטור

הדוקטור הרצל רוזנבלום — "הדוקטור", בקיצור — הוא אדם נחמד מאוד. איש תרבותי, מנומס, אדיב, חביב. חוץ מזה הוא גם אביהם הרוחני של הרב מאיר כהנא, הבריונים בדרך לחברון, וכל הפאשיסטים למיניהם. אם אפשר לדבר על עיתונאי כעל מרעיל-בארות, הרי הוא אחד מגדולי המרעילים. במשך 37 שנים טיפף הדוקטור — בצורה חביבה ותרבותית — את הרעל הזה לתוך נשמותיהם של דורות של ישראלים. אנשי השלום והקידמה צחקו ואמרו כויליול: "נו, טוב, מי מתייחס לזה ברצינות?" אף לא אחד, מלבד הקוראים.

בעלייתורים הומאניטריים וליברליים פירסמו את דיבריהם באותו העיתון, והיה נדמה להם שאת טוריהם קוראים ברצינות, כעוד שאיש אינו קורא את דיברי הדוקטור. חוששני שהמצב היה לא-יפה הפוך: בעוד שהם סיפקו לעיתון את האליבי הליברלי, גידל הדוקטור דור של חסידי התחייה. נרמה לי שכבר ספרתי פעם על הדרך המזוהה שבה הצטלבו דרכיו. באחת מחופשותיי במילחמת 1948 הודמנתי לרפוס של מי שפחת-מוזס, שבו הרפיו את ידיעות אחרונות. העיתון היה במצב קשה, אחרי שעזריאל קרליבך נטש אותו, בן לילה, יחד עם כמעט כל חברי-המערכת. הבעלים — יהודה מוזס הזקן ובניו — חיפשו עורך.

תוך כדי שיחה עם האחים נוח ואלכסנדר מוזס, אמר פיתאום אחד מהם (שכחתי מי): "מדוע שאתה לא תערוך את העיתון?" הייתי אז בן 25. לפני המלחמה ערכת כתבי-עת רעיוני בשם במאבק. שהיכה גלים רבים מפני שתקף את מימסד הישוב. בימי המלחמה שלחתי מן החזית רשימות על קרבות הדרום, ואלה התפרסמו בצהרון של הארץ יום יום. דיווח בלתי-אמצעי זה משה-הקרב (ששימש לאחרי-מכן בסיס לסיפורי, בשדות פלסט 1948) התקבל יפה בצייבור, ועל כן לא התפלאתי על ההצעה. אמרתי שאיני יכול לקבל אותה, שהרי פירושה היה שאטוש באמצע המלחמה את חבריי, אנשי שועלי שימשון, ואהיה כעריק משה-הקרב. לאחר מכן הסתבר שגם בעל העיתון, יהודה מוזס, פסל את מועמדותי. מפני שהוא היה איש דתי מאוד, ואילו אני הוחזקתי כ"כנעני" ר"ל. (אומנם לא הייתי מעולם "כנעני", אבל מבחינת יחסו לדת לא היה הבדל בין יונתן רטוש ובניו.) כך לא הפכתי עורך ידיעות אחרונות. והמישרה ניתנה לאדם מימסדי יותר, הדוקטור הרצל רוזנבלום. עד אז היה רוזנבלום עסקן במפלגת המדינה היהודית — פלג מדולדל של ריוויזיוניסטים שלא הלכו אחרי זאב ז'בוטינסקי, כאשר זה פרש מן ההסתדרות הציונית והקים את "ההסתדרות הציונית החדשה". רוזנבלום חתם על מגילת-העצמאות (בשם "הרצל ורדי") מטעם מיפולגות זו.

רוזנבלום היה אז בעלי-טור בעיתון היומי של הציונים הכלליים, הבוקר. גם אני כתבתי פעם מאמרים בעיתון זה (מאמרי הראשונים פורסמו שם, כשהייתי בן 17) ולכן הכרתי את הדוקטור.

רוזנבלום

הטור שלו היה ספקרציני ספקי-היתולי. כך לפחות התייחסו אליו. עד שהיה לעורך ידיעות אחרונות. לא נחשב כהוגר. ידיעות וכמחנך-הדור, אלא כפי-ליטוניסט המבטא את ידיעות הימין הקיצוני בצורה קלילה ומשעשעת. משעשעת בגלל עצם קיצוניותם, שהיתה אז חריגה.

לפני יותר מ-30 שנה טילפן לי נוח מוזס וסיפר לי שבא אליו קרובי-משפחה צעיר מצרפת, העומד לעבור בעיתון. נוח ביקש שאפגש עימו ואספר לו על דיעותיי העיתונאיות. נפגשנו כמלון על שפת-הים (גת-רימון? פרקו). הצעיר הציג את עצמו בשם דוב יודקובסקי, ללא נסיון עיתונאי. באותם הימים הייתי במצב-מלחמה עם עורך מעריב, עזריאל קרליבך, ועל כן לא היה איכפת לי לעזור למתחרו. במשך שעה-ששתיים היררהתי באוזני יודקובסקי בקול רם — מה רע במעריב. ואיך אפשר לגבור עליו בגישה עיתונאית חדשה. למשל: שלא לשים כראש העמוד הראשון את הנאום האחרון של אנדריי גרומיקו באו"ם, אלא את הרצח האחרון ברחוב שינקין. אינני יודע אם היתה לי השפעה כלשהי על עיצוב גישתו העיתונאית של יודקובסקי, אך תוך זמן קצר התחיל ידיעות אחרונות להשתנות. הוא הפך עיתון אקטואלי, תוסס ומקומי. בהדרגה, במאמץ אפור של שנים ארוכות, בהנהגתו של דוב יודקובסקי, התחיל להשתוות למעריב ולגבור עליו. הדוקטור היה עורך העיתון רק בתואר. למעשה כתב רק את הטור שלו, שהוגדר כמדור של מאמרי-מערכת. את העבודה המעשית עשה יודקובסקי, ולזכותו יש לרשום את ההישג. עכשיו, באיחור של 30 שנה, זכה גם רישמת בתואר העורך. אשר לדוקטור — הוא נשאר חביב, תרבותי ואהוד. וגם ימני, קיצוני וקנאי. והשפעתו על דמות המדינה ואופיה היתה קטלנית.

הסעודה התנהלה באווירה טובה. הלכנים והשחורים דיברו זה עם זה בנימוס. כשנפרדו הצדדים, מיהר ירידי לשאול את הלכנים להתרשמותם.

"אלה הם אנשי-תרבות", אמרו, "אפשר לדבר איתם." אך במיוחד ביקש הדיפלומט לעמוד על תגובתו של הזקן. "איך הגברת מצאה חן בעיניך?" שאל אותו. הזקן היסס לרגע. "היא לא שינתה את הדעות שלי", אמר לבסוף, "אבל אני מוכרח להודות שהיא אשה מקסימה. היתה לי איתה שיחה מרתקת."

סיכם הדיפלומט: "באותה סעודה לא הושג שום הסכם על עתיד היסט לרגע. היא לא שינתה את הדעות שלי. היתה התקרבות אנושית. התחיל דו-שיח. אנשים לבנים שמעולם לא

דיברו עם אדם שחור למדו לשוחח, להקשיב, לענות, להתווכח. וגם להיפך."

ירידי הוסיף הערה נבונה מאוד: "הבעיה העיקרית היא להפוך אויב ליריב. לא לידר, אלא ליריב. באויב יורים. עם יריב מתווכחים. כשאתה מפסיק לירות ומתחיל להתווכח, כבר עברת את השלב המכריע לשלום." נראה שכנאמיביה אין עדיין חוק האוסר מיפגשים עם "מחבלים".

התוכי ואשת הכומר

בעמאן הזמין אותי כומר גרמני לארוחת-ערב. גיבור הארוחה היה תוכי. הוא ישב בצד בכלובו, ולא סתם את פיו לרגע. הוא איחל לנו שוב ושוב. "ערב טוב", הפליט כמה קללות עסיסיות וכאשר אפסו לו המילים שרק מנגינות שונות, בדרך כלל אין לי מזל עם תוכים. כשהם רואים אותי, הם מסרבים לדבר. במשך 40 שנותיי הראשונות האמנתי כי כל הסיפורים על התוכים המדברים אינם אלא אגדה. עד שתוכי אחד, בחנות של חיות כרחוב פרישמן בתל-אביב, אמר לי כמה מילים לא-נעימות, ואחרי-כך נשך את האצבע שלי.

אבל לא על התוכי רציתי לספר, אלא על בעלת-הבית. היתה זאת שחרחרות אכזונית, ממוצא איטאליאני-ארמני מעורב. אשה זו חצתה את הירדן כדי לבקר במערכי-הירדן. כאשר עמדה על אף הברדיקה הביטחוני, כשהיא חיילת אומרת בעברית: "היא איראנית!" (אשת-הכומר הבינה את שתי המילים העבריות, וחיקתה יפה את מיבטא החיילת). אחרי התייעצות דרשה החיילת מן האשה להתפשט לגמרי.

האשה נעלבה ונירבה, וכאשר החיילת עמדה על דרישתה הסתובבה האשה וחזרה לירדן. "אני מבינה שיש אצלכם צורך בכריקות ביטחוניות", אמרה לי, "אבל זה לא צריך להיעשות בצורה גסה ומעליבה!"

עכשיו היא חולמת על היום שבו תנסה שוב לעבור את הגשר. אם יגידו לי עוד פעם להתפשט, אני אעמוד במקום הכי פומבי לפני בניין התחנה ואתפשט עירומה לגמרי! היא איימה. נראה מה יעשו אז!"

איפה הן הבחורות ההן

"WHAT A NICE GIRL!" אמרתי באחת הפגישות בכוסטון למארחי, בהתכווני לצעירה בשם מלאני שהביאה אותי למיפגש. מארחי נבך במיקצת. "היא כוודאי לא היתה רוצה לשמוע את זה", העיר בחיוך מתנצל.

תמהתי מדוע. "המילה GIRL יצאה מן השימוש", לימד אותי ירידי הארש. "זה בגלל הפמיניזם."

אין תרגום מדויק למילה אנגלית זו. היא כוללת את כל המשמעותות של המילים העבריות לידה, נערה, בחורה, עלמה. הפמיניסטיות שוללות אותה, מפני שדבקה בה אסוסיאציה שלילית, התייחסות לצעירה כאל משהו נחמד ולא-רציני. אני מוכן ללמוד. שאלתי איך קוראים עכשיו לבת-יחווה כמו

איני יודע מה דובר בארוחת-הבוקר האחרונה של ג'ורג' שולץ עם שימעון פרס. אך פרס למד, כוודאי, מה שלמדתי בושינגטון לפניו: שאין לאמריקאים חשק לעסוק כיום בסיכסוך שלנו.

מעבר לכל הנימוקים הפוליטיים, יש לכך כמה סיבות פסיכולוגיות, מודעות ולא מודעות.

קודם כל, זהו סיכסוך מסוכן, והאמריקאים אינם אוהבים סיכסוכים מסוכנים. הם אוהבים סיכסוכים נורמאליים, שבהם יש

"גוד גייס" ו"בד גייס" —

בחורים טובים ובחורים רעים. הסיכסוך שלנו אינו מתאים למערבון הוליודי קלאסי.

אומנם יש "גוד גייס" (אנחנו) ו"בד גייס" (אש"ף), אבל יש כל מיני אנשים באמצע. המלך

חוסין, למשל, וגם חוסני מובארכ. הם בחורים טובים, אך תומכים בבחורים הרעים. זה מסוכן. זה לא בשביל רונלד רגן.

חוץ מזה, אין לסיכסוך הזה סקסיאפיל. הוא לא מושך בסיכסוך טוב, העולם החופשי עומד מול "הממלכה המרושעת",

ברית-המועצות, ואילו בסיכסוך שלנו אין לקומוניסטים תפקיד משמעותי. האחיזה שלהם בעולם הערבי שואפת לאפס. מי שרוצה להילחם בקומוניסטים, צריך לעבור לאיזור אחר. לניקראגואה, למשל.

ובעיקר: זהו סיכסוך קשה, ואי-אפשר לפתור אותו בכמה שבועות. לפוליטיקאים אמריקאים אין זמן. הנשיא צריך להיבחר פעם בארבע שנים, וחבריה-הקונגרס פעם בשנתיים. אם אי-אפשר להשיג הישג ברור ומהיר, לא כדאי לעסוק בעניין. אפשר רק להינזק. ג'ימי קארטר אומנם השיג הישג מהיר בקמפיין-דיוויד, אך

מה יצא מזה? רק בושת. במישר-החוף האמריקאי סיפור לי סיפור אמיתי על רוברט שטראוס, היהודי הטכסאסי שהנשיא קארטר, לקראת סוף תקופת-הכהונה שלו, הטיל עליו לתווך בין ישראל והערבים.

"בוב" שטראוס, כך סיפרו, קיבל את המינוי וכינס את היועצים והמומחים. "אני אדם עסוק", אמר בפתח דבריו. "יש לי שבועיים ליישוב הסיכסוך הזה. אז נתחיל בפיתרון בעיית ירושלים..."

שולץ

האיש מנצרת

הלכנו לאכול ארוחת-ערב בעמאן. רצינו לאכול אוכל מקומי, והיפנו אותנו למיסעדה ערבית טובה מאוד, ששמה אל-שרק אל-ג'דיד (המזרח החדש).

בשולחן סמוך ישבה קבוצה של תיירים גרמניים, קולניים מאוד, שליכם היה טוב בין. בגמר ארוחתם ניגש אליהם בעל המקום, איש בגיל-העמידה, וכרכם של "פסטונים" מנוסים הציע להם משקה מסיים על השבון הבית, תוך כדי חיפוי-דברים מנומסים.

כאשר גמרנו לאכול, ניגש האיש גם אלינו. שאלנו אותו מניין הוא, והוא סיפר שהוא פלטיני.

"אני מנצרת", אמר. "ומניין אתם?" "אנחנו חיים בירושלים", אמרה אנה פונגר, בת-לוויית, "אבל היינו הרבה פעמים בנצרת."

החיוך נעלם מפני האיש. הוא הרצין, התנצל ונעלם. חיכינו לו קצת, אך הוא לא חזר.

תמתי על התנהגותו. לא הפקתי להגיד לו שאני ישראלי, ועל כן לא היה כאן ביטוי של שינאה. היה זה כאילו נגענו בעצב חשוף ומכאיב, כאילו אינו יכול לסבול את עצם המיפגש עם אנשים היכולים לבקר בנצרת, בעוד שהוא יושב בגולה.

האויבת המקסימה

דיפלומט אירופי סיפר לי לא-מכבר על נסיון מעניין שלו להילחם בגיוענות.

אותו דיפלומט עסק בענייני נאמיביה, הארץ האפריקאית הנתונה לכיבוש של דרום-אפריקה.

לפני מילחמת-העולם הראשונה היתה נאמיביה מושבה גרמנית, ונקראה "אפריקה הדרום-מערבית הגרמנית". היתה זאת המושבה היחידה של הקיסר הגרמני שבה היתה התנחלות גרמנית ברת-הייקף. כתוצאה מכך חיים כיום כמה רכבות גרמנים בנאמיביה — בני-בניה של המתחילים, המהווים כשליש של האוכלוסיה

הלכנה. רובם גיוענים קיצוניים. אותו דיפלומט יום פגישה בין נציגי המתנחלים האלה ובין נציגי סוואפז' — הנהגת המתחרת השחורה בנאמיביה, המנהלת שם את המאבק המזויין ("הטור", כלשון המתנחלים). אחרי הפצרות חבות, הסכימו הלכנים לפגישה זו.

כבוא העת הופיעו במקום-המיפגש באירופה חמישה מראשי המתנחלים הגרמניים, וכיניהם וכן כבן 80, גיוען מושבע. אף אחד מהגרמנים האלה לא לחץ מעולם את ידו של שחור, ועל אחת כמה וכמה שלא הסב עימו לשולחן.

מן הצד השני באו חמישה שחורים, כולם אריכים ותרבותיים מאוד, וכיניהם רופאה צעירה יפה, שדיברה בשטף אנגלית, צרפתית וגרמנית. ירידי הדיפלומט התרשם ממנה עד כדי כך, שרץ אל חדרה-אובל ושינה את סדר-השיבה של האורחים לפני

התחלת הסעודה. הוא הושיב את האשה השחורה ליד הגיוען הלבן הזקן.